А. О. Зайцева,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи, ДЗ Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганська обл., м. Старобільськ

ORCID ID: 0000-0002-9388-5500

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.12.27

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ КОМПАНІЙ: ОЦІНКА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ

L. Zaitseva,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Banking, Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobelsk, Ukraine

INNOVATIVE ACTIVITY OF COMPANIES: EVALUATION OF DEVELOPMENT TRENDS

У статті досліджено загальні показники інноваційної діяльності на макро- та мікрорівнях. Проаналізовано рівень витрат та структуру джерел фінансування інноваційних витрат суб'єктів господарювання. Визначено позиції України за витратами на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи до ВВП країни. Підкреслено необхідність активізації інноваційних процесів, що сприяє створенню доданої вартості та є джерелом сталого розвитку компаній. Запропоновано авторський підхід до оцінювання інноваційної активності на основі розробки методичного інструментарію з використанням даних фінансової звітності компаній. Продемонстровано результати оцінки інноваційної активності українських компаній. Проведено дослідження поточного стану інноваційної діяльності на основі інтегрального показника інноваційної активності, що є результатом оцінювання основних техніко-економічних показників діяльності компаній, який ґрунтується на визначенні узагальнюючих показників, та дано відповідні рекомендації щодо вибору стратегії інноваційного розвитку українських компаній.

The article examines the general indicators of innovation at the macro and micro levels (introduction of innovations by Ukrainian enterprises, introduction of innovative goods and processes into the national economy). The level of expenses and the structure of sources of financing of innovative expenses of economic entities are analyzed. Ukraine's position on the costs of research and development to the country's GDP has been determined. It is pointed out that the dynamics of exports of high-tech services (telecommunications, computer and information) is accelerating, which are accelerators of Ukraine's economic growth in the near future. The need to intensify innovation processes is emphasized, which contributes to the creation of added value and is a source of sustainable development of companies. The author's approach to the evaluation of innovation activity based on the development of methodological tools using the data of financial statements of companies is proposed. Indicators of innovative activity of the company are presented (share of employees engaged in research and development, levels of development of new equipment and new products, share of material resources for research and development, level of intellectual property, innovation potential) that provide responsible activities. The results of the evaluation of innovative activity of Ukrainian companies that are leaders in investment attractiveness, according to international practices and able to influence society, manage non-financial risks and opportunities, as well as ensure their sustainable development in financial, economic, environmental, social and corporate governance. A study of the current state of innovation on the basis of an integrated indicator of innovation activity, which is the result of assessing the main technical and economic indicators of companies, which is based on the definition of general indicators, and provides recommendations for choosing a strategy for innovation of Ukrainian companies.

Ключові слова: інвестиційний потенціал компанії, інноваційна активність, інтегральний показник інноваційної активності компанії, фінансова звітність, сталий розвиток.

Key words: investment potential of the company, innovation activity, integrated indicator of innovative activity of the company, financial reporting, sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інноваційний потенціал — узагальнююча, багатовимірна категорія, що є каталізатором зростання, розвитку, визначення можливостей компанії досягнення певної інноваційної мети, тобто ступеню підготовки до реалізації програм інноваційних перетворень та впровадження інноваційних технологій, продуктів. Важливим

науковим завданням є дослідження показників інноваційної діяльності компанії задля визначення поточних тенденцій, проблем розвитку та оцінювання перспективних показників цього виду діяльності. Визначальну роль в управлінні інноваційним потенціалом компанії, займають методи оцінки та чіткі методичні рекомендації щодо оцінювання потенціалу для прийняття науково обґрунтованих рішень щодо стратегічних перспектив його інноваційного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання активізації інноваційної діяльності, що слугує базовим фактором розвитку та вносить найбільший вклад у підвищення ефективності діяльності компанії постійний об'єкт вивчення як українських, так і зарубіжних вчених. Найбільш пріоритетними є наукові праці Й. Шумпетера, К. Фримена, Б. Санто, П. Друкер, Г. Андрощука [2], Ю. Гернего [3], С. Мочерного, Н. Чухрай, О. Ястремської, С. Яшина [4] та багатьох інших. Проте потребує подальшого уточнення система показників оцінки інноваційної активності компаній, орієнтованих на сталий розвиток.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження ключових показників інноваційної активності для визначення основних тенденцій та стратегій розвитку компаній, орієнтованих на сталий розвиток, на основі оцінки інтегрального показника.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для визначення основних тенденцій та проблем розвитку доцільно дослідити загальні показники інноваційної діяльності на макро та мікрорівнях. Індикатором інноваційної діяльності слігує рівень інноваційного потенціалу. На практиці інноваційний потенціал проявляється у формі інноваційної активності.

Згідно з даними Державної служби статистики України основними індикаторами інноваційної активності є: частка підприємств, які займалися інноваціями, частка підприємств, які впроваджували інновації і частка реалізованої інноваційної продукції в промисловій (рис. 1, 2). Підприємства, які впроваджували інновації — це суб'єкти господарської діяльності, які безпосередньо брали участь у процесі створення інновацій. Цей показник служить безпосереднім індикатором інноваційної активності [3, с. 2.37].

Згідно з даними офіційної статистики України інноваційно активними у національній економіці залишаєть-

Таблиця 1. Капітальні інвестиції за окремими видами активів, 2015–2018 роки, % до загального обсягу капітальних інвестицій

Показник	2015	2016	2017	2018
Види активів				
нежитлові будівлі	15,9	16,5	14,6	15,4
інженерні споруди	18,7	18,8	17,5	19,2
машини, обладнання та інвентар	30,9	34,3	34,5	32,4
інвестиції в нематеріальні активи	6,7	3,3	3,7	6,3
з них:	4,6	1,2	1,3	4,1
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо				

Джерело: [5].

Рис 1. Динаміка впровадження інновацій українськими підприємствами з 2000 по 2018 рр.

Рис 2. Динаміка впровадження інноваційних товарів та процесів у національну економіку з 2000 по 2018 рр.

Джерело: складено за даними [6].

ся дуже невелика кількість суб'єктів, попри позитивну динаміку в окремі роки. Так, за досліджуваний період частка інноваційно активних підприємств складала в середньому 12,7%. Для порівняння у США, Японії, Німеччині й Франції частка інноваційних підприємств становить 70–80% від їх загальної кількості [2].

У 2018 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 777 підприємств, або 16,4 % обстежених промислових, що майже в 2 рази менше ніж у 2010 році (1462 підприємства), але в порівнянні з 2017 роком (759 підприємств), в якому зафіксовано найменшу кількість за останні роки, є тенденція для покращення.

У 2017–2018 роках в Україні відбувалися процеси, що свідчать про активізацію проведення реформ, направлених на охорону інтелектуальної власності, що безпосередньо позначилося на змінах у структурі капітальних інвестицій за видами активів. Так, частка освоєних інвестицій у нематеріальні активи у 2015 році становила 6,7% (зокрема, в права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо — 4,6% та обумовлювалася впровадженням 3G технологій), у 2016 році — 3,3% (відповідно, 1,2%), у 2017 році — 3,7% (1,3%), у 2018 році — 6,3% (4,1%). (табл. 4, рис. 3).

У період з 2000 по 2018 роки загальна сума витрат підприємств на інноваційну діяльність зросла в 5 разів, а основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств, так в 2018 р. — 10742,1 млн грн (або 88,2 % загального обсягу витрат на інновації), кошти державного бюджету становили

Рис. 3. Найвищі темпи зростання освоєних капітальних інвестицій за видами промислової та економічної діяльності, 2016–2018 роки, %

Джерело: складено за даними [6].

639,1 млн грн (5,2 %), що більше ніж у 2017 р. (227,3 млн грн — 2,5%) та 2015 р. (55,1 млн грн — 0,4 %); вітчизняні та іноземні інвестори вклали по 109,7 млн грн та 107,0 млн грн відповідно, що на 2,4% нижче ніж у 2017 році, осяг кредитування інноваційних проєктів склав 473,09 млн.

В Україні витрати на НДДКР за рахунок державного фінансування незрівнянно малі порівняно з іншими країнами (табл. 2, 3).

За абсолютною величиною витрат на НДДКР найбільші відрахування в США, де річні витрати перевищують у кілька разів аналогічні витрати в Німеччині, Франції, Великобританії і в останні роки складають більше 502,9 млрд дол. США [1]. Такі країни, як Корея, Франція, Великобританія мають приблизно рівні витрати на НДДКР і однаково позитивну тенденцію їх зростання за аналізований період. До першої десятки світових лідерів серед країн, що мають найбільше значення витрат на НДДКР у відсотках від ВВП, відносяться такі країни, як Південна Корея.

У США (табл. 3), де в абсолютному вираженні витрати на НДДКР найбільші, по відношенню до ВВП країни ці витрати становлять близько 2,7%, в Китаї — близько 2% — це пояснюється великими обсягами ВВП у абсолютних сумах порівняно з ВВП Південної Кореї, Ізраїлю, Фінляндії й інших країн, а також високою чисельністю населення Китаю і США. Корея, Ізраїль, Японія, Фінляндія, Швеція, в яких за період 2010–2016 років спостерігається варіювання цього показника в межах 3–4% від ВВП. Україна за витратами на наукові розробки посідає 42 місце, у співвідношенні до ВВП це 0,4%, тоді як абсолютне значення становить 327 млн дол. США [7].

У 2018 році на НДДКР в Україні довелося лише 26,8% загальної суми грошових коштів, спрямованих на інноваційну діяльність (рис. 4), що свідчить про неефективний їх розподіл.

У 2018 р. промислові підприємства України провадили 3843 одиниці інноваційних видів продукції, з яких

Таблиця 2. Витрати на НДДКР у 2017 році (млн дол. США)

Країна	США	Китай	Японія	Німеччина	Південна Корея	Франція	Індія	Велика Британія	Україна
Значення	502,9	408,8	170,0	114,8	74,1	60,8	50,3	46,3	0,327

Джерело: [1].

968 одиниць — нових виключно для ринку, 1910 одиниць — нових лише для підприємства. Із загальної кількості впровадженої продукції 920 одиниць — нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції впроваджено на підприємствах з виробництва харчових продуктів (20,8 %), з виробництва машин і устаткування (10,3 %).

Кількість упроваджених інноваційних технологічних процесів (нових або вдосконалених методів обробки та виробництва продукції) становила 2002 одиниці, за видами економічної діяльності в добувній промисловості — 38,8 %, виробництво харчових продуктів (10,2%), підприємства з виробництва машин і устаткування (8,1%). Із загальної кількості впроваджених інновацій-

Таблиця 3. Витрати на НДДКР у відсотках від ВВП у різних країнах світу

	Назва країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Ізраїль	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1	4,3	4,3
2	Південна Корея	3,5	3,7	4,0	4,2	4,3	4,2	4,2
3	Японія	3,3	3,4	3,4	3,3	3,6	3,3	3,3
4	Швеція	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,3	3,3
5	Австрія	2,7	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1
6	Данія	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
7	Фінляндія	3,7	3,6	3,4	3,3	3,2	2,9	2,9
8	Німеччина	2,7	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9	2,9
9	США	2,7	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8
14	Китай	1,7	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1
27	Росія	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
42	Україна	0,8	0,7	0,8	0,8	0,6	0,6	0,4

Джерело: [7].

Рис. 4. Витрати на інноваційну діяльність підприємств України, млн грн

Джерело: складено за даними [6].

Таблиця 4. Експорт високо- та середньо-високотехнологічних товарів, 2013–2018 роки

Індикатор	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Частка експорту високо- та середньо-високотехнологічних товарів у загальному обсязі експорту товарів, %	24,4	20,4	19,2	17,3	16,8	17,0
Експорт високо- та середньо-високотехнологічних товарів, млрд доларів США	15,2	11,0	7,3	6,3	7,3	8,0
зміна до попереднього року, %	-18,6	-27,6	-33,5	-13,9	15,4	10,5

Джерело: [5].

них технологічних процесів 926 — маловідходні, ресурсозберігаючі.

У 2018 р. 674 суб'єкта, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 24,9 млрд грн. Серед таких підприємств 28,5% виступали експортерами. Майже кожне четверте з них реалізовувало нову для ринку продукцію, обсяг якої становив 7,8 млрд грн. Значна кількість підприємств (82,6%) реалізувала продукцію, що була новою виключно для підприємства, на 17,0 млрд грн, а щодо експорту, то тенденція його нарощування наступна: експорт високо- та середньо-високотехнологічних продукції почав формуватися у 2017 році: за даними Держстату, впродовж 2017–2018 років зростання обсягів експорту зазначених товарів становило 27,5%, проте цього виявилось недостатньо для компенсування втрат, понесених протягом 2013–2016 років (за цей період падіння експорту цих товарів становило 66,2%) (табл. 4).

Слід зазначити, що до 2013 р. для цих товарів основними були ринки Російської Федерації, Казахстану, Білорусі (зокрема у машинобудуванні — це 61%). Саме з виробниками цих країн було створено ланцюги доданої вартості та система кооперації з виробництва високо- та середньо-високотехнологічних товарів. Вітчизняні виробництва було зорієнтовано на стандарти та технологічні рівні розвитку цих країн. Тому військова, а за нею торговельна агресія Російської Федерації, транзитні обмеження, запроваджені РФ, фактично унеможливили повну присутність вітчизняних високо- та середньо-високотехнологічних товарів на ринках зазначених

країн. Водночас вихід з цієї продукцією на європейські ринки або ринки інших розвинених країн, які мають інші вимоги стандартів, інші технологічні рівні розвитку, не є швидким і простим. Він вимагає часу та відповідних затрат. На сьогодні Україна змінила географічну структуру експорту цих товарів, проте все ще не компенсувала втрату абсолютних обсягів їх експорту. Саме тому частка цих товарів, яка у 2018 році зросла до 17,0% експорту товарів у цілому (16,8% у 2017 році), все ще не досягла рівня 2015 року — 19,2%.

Поряд з цим суттєве прискорення набула динаміка експорту високотехнологічних послуг: за даними НБУ, у 2016–2018 роках позитивне сальдо телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг виросло у 1,9 раз (з 1,5 млрд доларів США у 2015 році до 2,9 млрд доларів США у 2018 році) (табл. 9), а частка цих послуг у експорті послуг зросла з 16,9% у 2015 році до 22,0% у 2018 році. Ринки цих послуг з самого початку сформувались в основному у технологічно високо-розвинених країнах світу, зокрема, за даними Держстату, у структурі експорту телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг у 2013 році 24% припадало на США, водночас як на ринки РФ, Казахстану та Білорусі — лише 16% (у 2018 році відповідно 30% та 4%).

Наразі ці сектори сфери послуг варто розглядати як ускорювачі економічного зростання України в найближчій перспективі. Саме вони адекватно і швидко реагують на зміни як у внутрішній політиці, так і ззовні.

Так, інноваційна діяльність вітчизняних підприємств притаманна лише тим підприємствам, що намагаються конкурувати з іноземними виробниками, і за останні роки її показники знижуються, хоча в 2018 році, починаючи з 2013 року відмічається зростання, але дуже несуттєве. Така низька інноваційна активність промислових суб'єктів зумовлена насамперед низькими темпами розвитку економіки.

Але будь-яка компанія незалежно від виду діяльності має активізувати інноваційні процеси при постійному пошуку найкращих способів задоволення запитів клієнтів, виводячи на ринок продукти, які створюють нову цінність у наявних і нових покупців, оскільки ефек-

тивне і активне використання інновації є джерелом сталого розвитку компаній.

Інновації можуть виражатися в різних формах, від методик комплексного розвитку до нових матеріалів, що зменшують витрати на експлуатацію. Впровадження інноваційних рішень сприяє створенню доданої вартості компанії.

Детальне вивчення та подальше проектування можливих варіантів розвитку та ефективного використання інновацій потребує оцінки реального стану діяльності, аналізу складових елементів, взаємозв'язку потенціалу компанії. На основі розробки методичного інструментарію з використанням даних фінансової звітності компаній визначимо вплив різних компонент на рівень інноваційного потенціалу.

Таблиця 5. Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, 2015–2018 роки

Показник	2015	2016	2017	2018
Сальдо експорту-імпорту телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг, млрд доларів США	1,5	1,8	2,3	2,9
Експорт телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг, млрд доларів США	2,1	2,3	2,8	3,5
Частка в загальному обсязі експорту послуг, %	16,9	18,6	19,5	22,0
Імпорт телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг, млрд доларів США	0,6	0,5	0,5	0,6
Частка в загальному обсязі імпорту послуг, %	5,5	4,1	3,9	4,3

Джерело: [5].

Таблиця 6. Показники оцінки інноваційної активності компанії

Показник	Розрахунок показника	Пояснення до форми звітності	Аспекти сталого розвитку
Частка співробітників, зайнятих у НДР і ДКР (сукупність персоналу, системна діяльність яких спрямована на збільшення суми наукових знань і пошук нових областей застосування цих знань, а також зайнятих наданням прямих послуг, пов'язаних з виконанням досліджень і розробок)	$K_{\text{співр}} = \frac{Чз}{Чс}$ де Чз. - чисельність персоналу, зайнятого в НДР і ДКР, чол. Чс. - середня чисельність персоналу, чол.	Інформація з річного звіту	Соціальний
Рівень освоєння нової техніки (кількість створених і використовуваних виробничих передових технологій)	$K_{\text{ос.з.}} = \frac{Оз.в.}{Оз.с.}$ де Оз.в. - вартість основних засобів введених в експлуатацію, тис. грн; Оз.с. - середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	Баланс (Звіт про фінансовий стан), рядок 1010. Примітки до фінансової звітності	Екологічний
Рівень освоєння нової продукції (обсяг інноваційних товарів, робіт, послуг – нових або тих, що піддавалися протягом останніх трьох років різного ступеня технологічних змін)	$K_{\text{п.н.}} = \frac{Д.н.}{Д.заг.}$ де Д.н. – дохід від продажу нової продукції або продукції, виготовленої з використанням нової технології, тис. грн; Д.заг. - загальний дохід від продажу всієї продукції, тис. грн	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), рядок 2000, (від доходу звітного періоду - доходи попереднього періоду)/ доходи звітного періоду	Екологічний
Частка матеріальних ресурсів, для НДР і ДКР (сукупність внутрішніх витрат на дослідження і розробки, витрати на технологічні інновації)	$K_{\text{м.р.}} = \frac{М.ін.}{М.заг.}$ де М.ін. - вартість матеріальних ресурсів, використовуваних для НДР і ДКР, тис. грн; М.заг. - загальна вартість матеріальних ресурсів, тис. грн	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), рядок 2500, (матеріальні витрати звітного періоду - матеріальні витрати попереднього періоду)/ матеріальні витрати звітного періоду	Економічний
Рівень забезпеченості підприємства інтелектуальною власністю (кількість патентних заявок, дозволів на винаходи та корисні моделі)	$K_{\text{ін.в.}} = \frac{Ін.вл.}{НА.заг.}$ де Ін.вл. - інтелектуальна власність компанії, тис. грн; НА - загальна вартість нематеріальних активів, тис. грн	Баланс (Звіт про фінансовий стан), рядок 1000	Економічний
Інноваційний потенціал	$K_{\text{ін.п.}} = \frac{ІП}{ІП.заг.}$ де ІП - вартість інвестиційних проектів інноваційного характеру, тис. грн; ІП заг. - загальна вартість усіх інвестиційних проектів підприємства, тис. грн	Звіт про рух грошових коштів, рядки (3205+3255)/3295 за звітний період	

Таблиця 7. Результати показників інноваційної активності компаній, орієнтованих на сталий розвиток за 2015–2019 роки

	Рівень освоєння нової техніки	Рівень освоєння нової продукції	Частка матеріальних ресурсів для НДР	Рівень забезпеченості інтелектуальною власністю	Доля інвестицій в інноваційні проекти	Доля співробітників, зайнятих у НДР	Інтегральний показник інноваційного розвитку
Вагові коефіцієнти	0,17	0,1	0,08	0,15	0,3	-	
ДП «НАЕК «Енергоатом»	0,04	0,13	0,11	1,19	0,00	0,27	0,26
ПрАТ «Укргідроенерго»	0,14	0,18	0,69	0,69	0,19	-	0,26
ПАТ «КАРЛСБЕРГ Україна»	0,34	0,15	0,12	0,88	-0,03	-	0,20
НЕК «Укренерго»	0,20	0,27	0,06	0,83	-	-	0,18
АО «Українська залізниця»	0,05	0,04	0,12	0,43	-0,02	0,26	0,13
ПАТ НАК «Нафтогаз України»	0,04	0,22	0,11	1,11	0,00	-	0,20
Оптіма-Фарм	-	0,22	-0,02	0,71	-0,02	-	0,12
ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна»	0,05	0,06	0,13	0,88	-0,08	-	0,13
ПАТ «Київстар»	0,37	0,09	-0,53	0,89	0,03	-	0,17

Примітка: "-" дані в представлений звітності відсутні.

Таблиця 8. Характеристика показника інноваційної активності компаній

Базові величини	Характеристика	Вибір стратегії
$0 < K_{ін. п.} \leq 0,2$	Компанія не є інноваційно-активною. Низький рівень забезпеченості інтелектуальною власністю та рівнем інноваційного потенціалу	Нарощування інноваційного потенціалу та придбання об'єктів інтелектуальної власності
$0,2 < K_{ін. п.} \leq 0,5$	Компанія активно розвивається у напрямі підвищення рівня інноваційної активності	Високий рівень інноваційного потенціалу, активне придбання об'єктів інтелектуальної власності
$0,5 < K_{ін. п.} \leq 1$	Компанія інноваційно-активна та в достатній мірі забезпечена інтелектуальною власністю	Високий рівень інноваційного потенціалу, розвиток виробничих потужностей і реалізація нових інноваційних проектів
$K_{ін. п.} > 1$	Високий рівень інноваційного потенціалу	Утримання позицій інноваційно-активного підприємства

лу компаній. Аналіз представлених показників (табл. 6), дозволяє оцінити інноваційну активність діяльності компаній при врахуванні аспектів сталого розвитку.

Для аналізу інноваційної активності на рівні суб'єктів господарювання було використано звітність компаній, орієнтованих на засади сталого розвитку. Метою діяльності представлених компаній є не тільки отримання доходу на вкладені кошти, а й створення позитивних соціальних змін, зниження негативного впливу на навколишнє середовище і відповідність етичним нормам, тобто прагнення до максимізації соціальної користі, фінансового результату та покращення репутації компанії, відносин зі стейкхолдерами.

Рис. 5. Рівень інтегрального показника інноваційного розвитку компаній

За результатами оцінки було розраховано інтегральний показник інноваційного розвитку компаній (рис. 5) з використанням методу вагових коефіцієнтів:

$$PI = \sum_{i=1}^n Wi Ki \quad (1),$$

де PI — інтегральний показник інноваційного розвитку аналізованої компанії;

Wi — вагомість окремого показника в загальній сумі;

Ki — розраховане середнє значення зазначених вище показників з 2015 по 2019 рр.

Оцінку інтегрального показника інноваційної активності компаній для аналізу їх поточного стану та вибору відповідного напрямку дій і стратегії розвитку слід проводити в такому діапазоні базової величини [4] (табл. 8).

Використання цього методу оцінки величини інтегрального показника інноваційної активності дозволяє дати характеристику інноваційності діяльності компаній, виявити взаємозалежність між показниками, їх впливом на підсумкове значення показника інноваційної активності та розробити низку рекомендацій для стимулювання і підвищення рівня інноваційного розвитку компаній (табл. 9) на основі аналізу фінансової звітності.

Такі оцінки свідчать, що більшість представлених компаній є інноваційно неактивними через:

нестачу власних фінансових ресурсів, або не ефективне використання залучення позикових коштів, внаслідок негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, які позначаються на кредитоспроможності або платоспроможності компанії;

підвищений рівень економічного ризику через обмеженість використовуваних ресурсів;

відсутність кваліфікованих кадрів або висока їх вартість для компанії;

тривалість та невизначеність терміну окупності нововведень.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Впровадження високотехнологічних процесів у промисловості та випуск нової наукомісткої продукції на сьогодні є ключовими факторами сталого економічного зростання для більшості індустріально розвинених країн світу. Для відповідності України світовим технологічним тенденціям державна політика повинна бути направлена на інноваційний вектор розвитку економіки та підтримку суб'єктів господарювання. Проте реалізація інноваційних стратегій в українських компаніях здійснюється недостатніми обсягами, що вимагає розробки механізму стимулюючого впровадження сучасних технологій, заснованих на реалізації різноманітних форм інновацій для забезпечення сталого розвитку, підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

Подальші дослідження слід присвятити питанням фінансування розвитку інноваційного потенціалу компаній та пошуку джерел залучення фінансових ресурсів для покращення їх стану в сучасних умовах господарювання.

Література:

1. National Science Foundation Science and Engineering Indicators 2018 [Електронний ресурс]. — Режим досту-

Таблиця 9. Рекомендації щодо отриманих результатів, стосовно аналізу інноваційного розвитку

Компанії	Інтегральний показник інноваційного розвитку	Характеристика стану	Рекомендації, щодо підвищення рівня інноваційної активності
ДП «НАЕК «Енергоатом»	0,26	Компанії активно розвиваються в напрямі підвищення рівня інноваційної активності	Рациональне використання ресурсів, збільшення ефективності використання кадрового потенціалу, підвищення якості технологічної бази виробництва, модернізація виробничих потужностей і реалізація інноваційних проєктів. Створення, освоєння та використання нових продуктів і процесів, нарощування об'єктів інтелектуальної власності, вдосконалення методів управління
ПрАТ «Укргідроенерго»	0,26		
ПАТ "КАРЛСБЕРГ УКРАЇНА"	0,20	Компанія розвивається в напрямі підвищення рівня інноваційної активності	Пошук шляхів розвитку інноваційної діяльності: рациональне використання ресурсів, збільшення ефективності використання кадрового потенціалу, підвищення якості технологічної бази виробництва, підвищення рівня якості НДР і ДКР, вдосконалення вже освоєних продуктів і технологій, розробка нових продуктів і процесів, нарощування об'єктів інтелектуальної власності, вкладення коштів в інноваційні проєкти
НЕК «Укренерго»	0,18	Компанія не є інноваційно-активною. Низький рівень забезпеченості інноваційним потенціалом	
АО «Українська залізниця»	0,13	Компанія не є інноваційно-активною. Низький рівень інноваційного потенціалу	Рациональне використання ресурсів, збільшення ефективності використання кадрового потенціалу, підвищення якості технологічної бази виробництва, модернізація виробничих потужностей і реалізація інноваційних проєктів. Створення, освоєння та використання нових продуктів і процесів, нарощування об'єктів інтелектуальної власності, вдосконалення методів управління
ПАТ НАК „Нафтогаз України,,	0,20	Компанія розвивається в напрямі підвищення рівня інноваційної активності	
Оптіма-Фарм	0,12	Компанія не є інноваційно-активною. Низький рівень інноваційного потенціалу	Пошук шляхів розвитку інноваційної діяльності: рациональне використання ресурсів, збільшення ефективності використання кадрового потенціалу, підвищення якості технологічної бази виробництва, підвищення рівня якості НДР і ДКР, вдосконалення вже освоєних продуктів і технологій, розробка нових продуктів і процесів, нарощування об'єктів інтелектуальної власності, вкладення коштів в інноваційні проєкти
ПАТ "Джей Ті Інтернешнл Україна"	0,13		
ПАТ «Київстар»	0,17		

py: <https://www.nsf.gov/statistics/2018/nsb20181/assets/nsb20181.pdf>

2. Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання. Інтелектуальна власність. 2000. № 12. С. 23—28.

3. Гернего Ю.А. Инновационный потенциал экономики Украины. Траектория науки. 2016. Т. 2, № 2. С. 2.30—2.45.

4. Карлина С.Д., Мурашова Н.А., Яшин С.Н. Совершенствование методики оценки уровня инновационной активности промышленных предприятий на основе анализа показателей статистической и финансовой отчетности. Финансы и кредит. 2013. № 18. С. 11—20.

5. Моніторинговий звіт з оцінки прогресу досягнення ЦСР 8 "Гідна праця та економічне зростання" в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=-46739b92-2a03-49be-826e-e552834cbf15&title=-MonitoringoviiZvitZotsinkiProgresuDosiagnenniaTsr8-gidnaPratsiaTaEkonomichneZrostanniaVUkraini-angliiskaVersiia->

6. Офіційний сайт Державного комітета статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Світовий атлас даних [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://knoema.ru/atlas/topics>

References:

1. The site of National Science Board (2018), "National Science Foundation Science and Engineering Indicators 2018",

available at: <https://www.nsf.gov/statistics/2018/nsb20181/assets/nsb20181.pdf> (Accessed 20 November 2020).

2. Androschuk, G.O. (2000), "Innovative activity in Ukraine: economic incentives", Intellectual property, vol. 12, pp. 23—28.

3. Gernego, Iuliia (2016), "The innovational potential of Ukraine's economy", TRAEKTORI NAUKI, vol. 2 (7), pp. 2.30—2.45.

4. Karlina, S.D. Murashova, N.A. Yashin, S.N. (2013), "Improving methods of assessing the level of innovation activity of industrial enterprises on the basis of performance analysis of statistical and financial reporting". Finance and credit, vol. 18, pp. 11—20.

5. Monitoring Report on the Assessment of the Progress of the Achievement of CSW 8 (2018), "Decent Work and Economic Growth" in Ukraine, available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=-46739b92-2a03-49be-826e-e552834cbf15&title=-MonitoringoviiZvitZotsinkiProgresuDosiagnenniaTsr8-gidnaPratsiaTaEkonomichneZrostanniaVUkraini-angliiskaVersiia-> (Accessed 18 November 2020).

6. The official site of State Statistics Service (2020), "Number of organizations that carry out research and development", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 November 2020).

7. The site of Knoema (2018), "World Atlas of Data", available at: <https://knoema.ru/atlas/topics> (Accessed 20 November 2020).

Стаття надійшла до редакції 21.11.2020 р.